

Maxim Februari

DE MAAKBARE MAN

Notities over transseksualiteit

2019 Prometheus Amsterdam

Eerste druk 2013
Vierde druk 2019

© 2013 Maxim Februari
Omslagontwerp DPS Design & Prepress Studio
Foto omslag Niek Stam
Zetwerk Mat-Zet bv, Soest
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 4360 2

Als ik een man was, zou ik er iets aan doen

In de film *Victor/Victoria* – waarin Julie Andrews een vrouw speelt die een man speelt die een vrouw speelt – laat zangeres Victoria weten dat ze er in haar leven vaak naar heeft verlangd een man te zijn. ‘Waarom in hemelsnaam?’ vraagt haar manager Toddy. ‘O, dat is simpel,’ zegt Victoria. ‘Als man kun je veel meer dingen doen dan als vrouw.’ ‘Zoals?’ vraagt Toddy. ‘Je bent vrij om plannen te maken, vrij om je leven te leven zonder de toestemming van een man.’ Wat een heerlijk leven zou ze leiden, zingt ze – ‘*what a lovely life I’d plan, if I were a man*’. Hemelhoge gebouwen zou ze bouwen, verre landen ontdekken en leren vliegen. ‘Alles doen wat mannen doen, maar dan beter!’

De film, uit 1982, speelt zich af in het jaar 1934. Logisch, denk je dan, dat een vrouw in dat tijdperk nog verlangt naar mannelijke privileges en plichten. Zo lokte het Amerikaanse leger tijdens de Eerste Wereldoorlog soldaten met het portret van de jonge Bernice Smith in uniform; het bijschrift luidde ‘Gee! Ik wou dat ik een man was, dan ging ik bij de marine’.

Die woorden waren in alle argeloosheid werkelijk zo uitgesproken door Smith en er klonk oprechte bewondering voor de mannelijke verantwoordelijkheden in door. Diezelfde houding kwam je in die eerste helft van de twintigste eeuw ook wel tegen bij vrouwelijke roman- en stripfiguren. In 1941 zag de jonge Irene Miller zich in de fameuze strip over de Groene Lanteren geconfronteerd met een dreigende epidemie. ‘Geen serum... mensen die doodgaan aan pneumonie...’ jammerde ze. ‘O – als ik een man was, zou ik er iets aan doen!’

In onze eigen tijd valt de verzuchting echter niet meer zo goed te begrijpen. Iedereen kan tegenwoordig vechten en de mensheid redden, dus waarom zou je nog een man willen zijn? Toch is het verlangen bepaald niet verdwenen, zoals je kunt vaststellen als je de populaire cultuur serieus neemt.

Zonder dat ik er heel actief naar op zoek was, kwam ik in de loop der jaren behoorlijk wat teksten tegen waarin vrouwen wegdroomden bij de gedachte aan al die fantastische dingen die ze met hun leven zouden kunnen doen... als ze maar een man waren! Zeur niet, mopper je dan als geëmancipeerde luis-teraar, schiet op, doe iets, ga werktuigbouwkunde studeren; maar de vrouwen weten zeker dat zo'n drieste onderneming onmogelijk is.

Mijn favoriet in dit genre is nog altijd het wonderlijke liedje 'Si j'étais un homme' van Diane Tell, waarin de zangeres niet alleen fantaseert dat ze scheepskapitein wordt op een elegante groen-witte boot, maar waarin ze ook gepassioneerd de liefde verklaart aan een vrouw. Althans, 'als ik een man zou zijn, maar ik ben een vrouw, en een vrouw doet zoiets niet'.

We zouden er een nodeloos ingewikkeld lesbisch liedje in kunnen zien, ware het niet dat de zangeres zich alleen kan voorstellen dat ze bloemen en juwelen voor haar geliefde zou kopen en een villa in Bergamo laten bouwen – als ze een man was. Het lied is beslist niet lesbisch bedoeld, of als spel met identiteiten, het is integendeel een vrij naïeve klacht over het gebrek aan romantiek in de moderne heteroverhoudingen; maar kennelijk is het aan de man om daarin verandering te brengen. 'Ik ben een vrouw, en als vrouw doe je zulke dingen niet.'